

ПРОУЧАВАЊЕ ДУБРОВАЧКЕ КЊИЖЕВНОСТИ У СРБА

(*Дубровачка књижевност у српској историји књижевности – Речник проучавалаца*, Београд: Филолошки факултет 2016)

У издању Филолошког факултета Универзитета у Београду, изашла је недавно капитална студија под насловом *Дубровачка књижевност у српској историји књижевности – речник проучавалаца*. Књига је требало да се појави у 2016. години, како и стоји на насловној страници, али је услед издавачких и штампарских проблема изашла 2018. Одговорни уредник и редактор издања је академик Злата Бојовић, а стручни тим који је с њом заједно радио на састављању и објављивању овог *Речника* сачињавају угледни српски професори и научници: академик Бранко Летић, Бојан Ђорђевић, Гордана Покрајац, Славко Петаковић, Мирјана Арежина, Тања Ракић.

У српској историји књижевности дубровачка књижевност проучава се од 18. вијека па све до данас. Велики број наших најугледнијих филолога и историчара књижевности био је посвећен овој области, што је у српској науци о књижевности и култури дало значајне и признате резултате. Од времена Павла Поповића формирају се и читаве рагузеолошке школе, које воде најпознатији српски историографи и историчари књижевности, културе и религије. Из тога је проистекло неколико библиографија, а овај *Речник проучавалаца* наставак је и унапређење ранијих истраживања, и потврда зрелости књижевноисторијске науке, која се и мјери оваквим публикацијама.

Имена обухваћена у *Речнику* и њихов број потврђују да је дубровачка књижевност безмало дио српског научног, културноисторијског и духовног бића. То се види и по томе колико је Срба истраживача радило у њему, као и колико је Дубровчана ушло у овај лексикон.

Књига обухвата проучаваоце од Јована Рајића до најмлађих аутора нашег времена и до последњих објављених прилога. Поред историчара књижевности и филолога, *Речник* обухвата и прилоге истраживача дубровачке историје и културе у оној мјери у којој су њихови појединачни текстови важни за разумијевање дубровачке књижевности. Према ријечима писца предговора, академике Злате Бојовић, ова тематска библиографија има за циљ да пружи грађу за даља и нова истраживања, а потом да представи богате резултате српске књижевне историографије

и да потврди природни континуитет интересовања који је у њој за дубровачку књижевност увијек постојао.

Дубровник је као град-република од свог оснивања био веза истока и запада. Ту су се смјењивали различити културни и друштвени утицаји, а све то остављало је дубоког трага у животу и историји ове области. Везе које је Дубровник остваривао са другим градовима и земљама биле су жиле куцавице, без којих би он одумро и не би постојао. У дугом и плодном историјском кретању он је био свој, али је припадао и широкој заједници, најприје по језику а онда и по стваралаштву и свеукупној културној баштини.

Дубровник је у свом постојању, захваљујући историјским околностима и својој позицији, скупио много грађе и постао најбогатији извор информација и докумената за познавање историје Јужних Словена. Свјетски славистички центри ангажовали су научнике да изучавају дубровачку грађу, што је омогућило боље познавање периода историје Дубровачке републике. Постоје и разни погледи на ту грађу у различитим временима, а Срби су дубровачкој грађи приступали као својој баштини. На основу тих истраживања настале су велике студије. О тим истраживачима и њиховима студијама овдје је ријеч.

Књига на једном мјесту окупља најрелевантније биобиблиографске податке о свим српским истраживачима дубровачке књижевности који су утицали на развој и проучавање те области код нас. Као и сви биографски рјечници, и овај представља незаобилазну књигу у оквирима српске филологије и културе. У настојању да задовољи научне и културне потребе, ова публикација од огромног је значаја јер на својим страницама доноси податке о свим значајнијим личностима у историји проучавања дубровачке књижевности код Срба. Све личности представљене су биографским и библиографским подацима, у већој или мањој мјери.

Овај *Речник* биографски је лексикон посебног типа. Иако је заснован на широком књижевноисторијском и културолошком истраживању, дјело пружа обиље информација из историје проучавања дубровачке књижевности код Срба. Лексикон такође пружа могућност да се открије и прикаже веома широк круг личности из ове области, како оних које су добро проучаване и познате тако и оних које су дјелимично знане или запостављене. Својим обимом лексикон излази у сусрет веома разноликим интересовањима и потребама времена у којем је настао и будућим генерацијама заинтересованим за српску књижевну и културну традицију.

Темељни и систематски рад на прикупљању података о личностима и њиховим дјелима, исцрпност и поузданост информација омогућавају да лексикон ослободи садашње и будуће генерације научних радника на-

порног појединачног трагања за биобиблиографским подацима овог типа.

Улога овог биографског *Речника* у српској науци и култури велика је самим тим што је лексикографска традиција на ову тему незнатна. Подаци о личностима које се овдје обрађују разбацани су по великом броју различитих публикација, дијелом и у необјављеној архивској грађи. Велики заједнички и методолошки напор учинио их је сабраним на једно мјесто, приступачним и употребљивим за широк круг заинтересованих научних и културних радника.

Овај биобиблиографски *Речник* као ризница поузданих и критички провјерених информација има велику улогу у упознавању домаће и стране научне јавности са српском историјом књижевности и културом. Захваљујући све већој повезаности у глобализованом свијету народа и земаља, све интензивнијом циркулацијом информација и интересовања за различите културе, расте занимање и за српску традицију у страним државама. Такво занимање може се и мора охрабривати свим средствима која олакшавају информисање и у убрзаном начину живота штеде напор и вријеме. Управо је овај лексикон таква једна публикација.

Поред научно-информативне, овај лексикон има и важну критичку функцију. Израђен на основу брижљивих истраживања и уз строгу примјену научних метода, он превазилази идеолошку и политичку ограниченост ранијих периода у вредновању личности и дјела овдје објављених. Он омогућава да се открију и прикажу објективно и у правој свјетлости културни и научни прегоаци из области рагузеологије. Личности које су судјеловале у српском научном и културном уздизању и преображају често су у сјенци савременика активних на политичком пољу. Отуда је допринос овог лексикона и у томе што открива такве научне прегоаце и мислиоце, и што показује и даје им заслужено мјесто у српском историјском кретању.

Приказујући све личности које су дјеловале и дјелују на развој проучавања дубровачке књижевности, *Речник* неминовно открива повезаност Срба са другим народима, размјењивање културних и других утицаја, као и традиционалну отвореност српске средине. На тај начин *Речник* обавља важну културну улогу и помаже развијању хуманистичке свијести.

Речник проучавалаца дубровачке књижевности испуњава вишеструку функцију. Он остварује одређену научну и културну мисију и треба да, као високо стручна публикација, нађе своје мјесто у многим јавним, истраживачким и приватним центрима као ризница података о људима и њиховим дјелима. Ово дјело биографијама и библиографијама свједочи о судбинама и доприносима оних о којима говори.

Полазећи од резултата саопштених у научним публикацијама, као и од архивске грађе и других извора, лексикон је многе ријечи учинио доступним знатно ширем кругу заинтересованих и допринио мијењању неких ранијих представа о збивањима у овој области. Стога *Речник* удо-вољава свим образовним, културним и научним потребама везаним за ову област. Мада представља скуп појединачних биобиблиографија, он је остварен на јединственим методолошким и типолошким принципима. Тиме је омогућено да овај збир великог броја биографија и библиографија различитих личности из разних епоха постане дјело јединственог унутрашњег састава.

Без обзира на епоху и вријеме из ког описане личности долазе, индивидуални допринос сваке од њих појединачно био је основни критеријум за њено уношење у *Речник*. Редакција је показала критичку акрибију и досљедност у доношењу научних процјена у обради биобиблиографских података.

Као енциклопедијска књига слична другим издањима овог карактера, овај лексикон је слика научних знања и резултата о српском проучавању дубровачке књижевности као своје баштине, како у прошлости тако и данас.

Као што је већ речено, у изради овог важног *Речника* учествовало је седам чланова редакције. С посебним пијететом и захвалношћу овдје ћемо поменути академике Злату Бојовић и Бранка Летића, ученике чувеног академика Мирослава Пантића. Управо њима одајемо велику захвалност на уложеном труду да се појави овакав један лексикон. Они су и најзаслужнији што своје огромно научно искуство и знање преносе на млађе генерације и тако ову дисциплину чувају и његују у оквирима српске филолошке науке.

Владан П. Бартула
Универзитет у Источном Сарајеву
Филозофски факултет
vladan.bartula@ffuis.edu.ba